

279356

FOAIA

pentru

Minte, Anima si Literatura.

Nr. 1.

МЕРКЪРІ, 7. ІАНУАРИЕ.

1314- 2

1858.

Чева деспре штіинца історіеі про-
фанае ші бісерічешті.

(Джкєіере дін а. тр.)

Азгвстінѣ (Азреліѣ), вѣрватѣ кареле авѣ чеа маї таре дпржзрїндѣ асвпра зрмѣторїлорѣ секвлї, еарѣш romanѣ de націоналітате, de фамїліѣ повїлѣ патрічіанѣ веке, дпсѣ пѣгпѣ пѣлѣ кѣтрѣ капетвлѣ віецеї, с'а пѣсквѣтѣ ла 13. Нвре 354 дп ораншлѣ Тагасте дін Nsmidia (дп Африка). Жзпїа лѣї Азгвстїнѣ ашеа преквм шї о дескрїе кїарѣ джпсвлѣ, а фостѣ плїпѣ de скандале, каре дпсѣ маї тѣрзїѣ с'аѣ штерсѣ прїп о віедѣ ексемпларѣ шї прїп о-кїндѣ ероїкѣ. Азгвстїнѣ дпкѣ а фостѣ їзрїстѣ шї реторѣ, а стѣдїетѣ мвлѣтѣ, маї вжртосѣ пе Чїчеро, Ортенсіѣ шї пе алдї класїчі, пѣлѣ ла Арістотелес; маї тѣрзїѣ се аместекѣ дптре еретїчії манїхєїлорѣ, кѣ карїї стѣтѣ повѣ апї. Тотѣ пе ачелѣ тїмпѣ А. се фѣкѣ професорѣ de реторїкѣ дп Картагїне, пе каре дпсѣ десгвстатѣ de пвзмѣроселе влѣстѣмѣдїї шї десфѣрлѣрї але стѣдендїлорѣ de аколо лѣсѣндѣо а венїтѣ ла Рома, еарѣ маї тѣрзїѣ ла Міланѣ, знде дпфѣдїшареа са ла епїскопвлѣ Амвросїе, пѣртѣрїле челе повїле але ачествї вѣрватѣ, мїпзпателе лѣї предїче, профѣсерѣ о скїтѣваре тоталѣ дп спїрїтвлѣ лѣї Азгвстїнѣ. Елѣ дп тѣмпна дїп 386 се лѣсѣ de професврѣ, се ретрасе дп сїпгѣрѣтате, еарѣ дп 27. Априле 387 се вотезѣ дпшревлѣ кѣ фїлѣлѣ

сѣѣ Adeodatѣ. Дп тѣмпна дїп 388 А. се релпторѣсе еарѣш ла Африка, дпшї влѣндѣ тошїїле шї се ретрасе дптре кѣлѣгѣрї, фѣрѣ а вої сѣ се хїротонѣскѣ. Нзмаї ла 391 кїематѣ фїїндѣ А. ла ораншлѣ Хїппо, дпшпресвратѣ de попорѣ шї провokatѣ, се хїротонї de преотѣ, еарѣ вѣтрлѣвлѣ епїскопѣ дплѣ десемпѣ de зрмашѣ алѣ сѣѣ, шї ашеа А. се фѣкѣ дп 396 епїскопѣ дп Хїппо. Азгвстїнѣ а тѣрїтѣ дп 28. Азг. 403. Нзтѣроселе лѣї скрїерї, дїптре каре челе маї шлѣте сѣнт фѣрте їнтересанте, тревѣе сѣ фїе кѣпоскѣте тѣтѣрорѣ клерїчілорѣ.

Іеронїмѣ (Езсевїѣ Софронїѣ) традѣкѣторѣлѣ шї редакторѣ сѣїнтелорѣ скрїпѣтѣрї дп лїтѣва латїнѣ, челѣ маї дпвѣдатѣ дїптре скрїїторїї тїмпвлї сѣѣ, шїїестрѣ дп стїлѣ шї реторѣ ценїалѣ, пѣсквѣтѣ ла а. 331 дп ораншлѣ Стрїдон ашезатѣ дптре Далмацїа шї Панонїа дїп пѣрїндїї крештїнї шї авѣдї, карїї дплѣ трїмїсерѣ de тїмпѣрїѣ ла Рома спре ашї фаче зпѣ кѣрсѣ комплетѣ de штіїнцеле профанае, маї вжртосѣ сѣѣ кондѣчереа репзмїтѣлї отѣ de лїтере Donatѣс, чееа че се шї дптѣмплѣ; атѣта нзмаї, кѣ Іеронїмѣ ка стѣдентѣ маї дпнїпнатѣ апѣкасе а се да кѣ тотѣлѣ плѣчерїлорѣ, сѣѣ кѣт се еспрїма одатѣ зпѣ бісерїканѣ таре дїп зїлеле поастре, дплѣ апѣкасе фѣрїа тїперецелорѣ, de каре дпсѣ маї тѣрзїѣ с'а шї кїїтѣ атарѣ. Іеронїмѣ дѣплѣ абсолвїреа стѣдїлорѣ а дптрепрїнсѣ о кѣлѣторїѣ пе Ренѣ дп жосѣ пѣлѣ ла Трїер, знде апої дї

къшвлѣ а се апѣка де штиингеле теологиче крештине. Де аичѣ дѣколо виѣца лѣ Ieronimѣ, каре ажѣнсе ла 89 ани есте богатѣ де знѣ ширѣ лѣнѣ де евениминте, каре еарѣш, ка ши ла Ориѣнсе, ка ши ла Ioанѣ Гърѣ-де-азрѣ, ка ла Амвросіе ши Авгѣстинѣ меритѣ а фѣ дескрисе кѣ кондеизлѣ знѣ Пѣстархѣ сѣѣ Тачитѣ. Ieronimѣ венѣ дела Триер ла Аквілеа дѣ Италия, знде дѣнѣ гѣбернаторѣлѣ нѣ л'а сѣферитѣ; деѣи сѣклѣндѣсе де аколо се детерминѣ а фаче о кѣлѣторѣ дѣ рѣсѣритѣ ши ажѣнсе пѣлѣ ла Антиохіа, де знде дѣнѣ о лѣнѣгоре греа се трасе дѣ пѣотіетате дѣнѣ ереміѣ ши се пѣсе дѣнѣ ноѣ не дѣнѣдѣтѣрѣ ши скріерѣ; чѣ дѣнѣ а. 376 адѣкѣ дѣнѣ врѣстѣ де 45 ани фѣ аместекатѣ дѣнѣ о чѣртѣ фоарте зрѣтѣ а епѣскопѣлорѣ дѣнѣ Antiochia, кареа дѣнеа де 4 ани.

Дѣнѣ а. 379 Ieronimѣ епѣ дѣнѣнѣ монахѣ, се ре'нѣторѣсе ла Антиохіа ши фѣ хіротонитѣ дѣнѣ ачелѣ анѣ преотѣ. Де аколо I. венѣ ла Константинополе, знде конферѣа шѣлте кѣ Григоріе Nazianzenѣлѣ; еарѣ дѣнѣ а. 382 ажѣнсе ла Рома, знде сѣѣ аспіѣциле патріархѣлѣ Damasce а скріѣсѣ фѣрте шѣлте; чѣ дѣнѣ 385 с'а ре'нѣторѣсѣ еарѣш дѣнѣ рѣсѣритѣ ла Іерѣсалімѣ, еарѣ маѣ тѣрѣзіѣ се ашезѣ дѣнѣ Вітлѣмѣ ла о монѣстїре, знде пѣлѣ ла а. 393 дѣнѣдѣ лѣмба еврееаскѣ, конферѣ акѣм тексѣтѣлѣ латїнескѣ алѣ скріпѣтѣрѣлорѣ кѣ челѣ еврееаскѣ, скрісе маѣ шѣлте коментаре ла скріпѣтѣрѣ ши дѣсерѣтѣчнѣ деспре скріпѣторѣі бѣсерічештѣ, ла каре фѣ ши провокатѣ де кѣтрѣ гѣбернѣторѣлѣ Dexter. Дѣнѣтр'ачеа Ieronimѣ а фостѣ аместекатѣ дѣнѣ челе маѣгреле черте бѣсерічештѣ, каре аѣ domnitѣ дѣнѣ зілеле лѣі, ла каре а лѣатѣ парте кѣ знѣ кондеиз фѣрте аѣперѣ адесеорѣ дѣнѣвеніпатѣ, маѣ вѣртѣосѣ асѣпра лѣі Рѣфінѣ, фостѣлѣ сѣѣ амикѣ. Ieronimѣ а мѣрїтѣ дѣнѣ а. 420 d. Xc. —

Ної не тѣрѣнїмѣ кѣ скріпѣторѣі ши лѣпѣтѣторѣі бѣсерічештѣ атѣтѣ дѣнѣ клѣрѣ кѣтѣ ши мїренѣ пѣмаї пѣлѣ ла дѣчѣсѣтѣлѣ секолѣлѣ алѣ чїнчї-

леа; пѣнѣтрѣкѣ скопѣлѣ постѣрѣ де а ѣнѣмѣра о фѣрѣнте де вѣрѣбаѣ, а кѣрорѣ віѣдѣ ар фѣ а се пѣвлѣка дѣнѣ ромѣнеште есте ажѣнсѣ кѣ атѣта. Дѣнѣтрѣ аѣтеле детермінѣндѣсе чїнева сѣ пѣвлѣче бїографїі, дѣнѣ воїѣ дѣ стѣ аї кѣзѣта прїп тодѣ секлѣі пѣлѣ дѣнѣ зілеле пѣостре дѣнѣ тѣте класеле репѣвлѣчеї лїтерарїе.

Din партене тѣртѣрїѣмѣ, кѣ не маї плаче а кѣнѣште ши а конверса дѣнѣнѣ вѣрѣбаѣі ачелорѣ тїмѣрї, дѣнѣтрѣ каре ѣменї дѣнѣвѣцаѣ мїренѣ сѣѣ клїрїчї, дѣнѣкѣ нѣ апѣкасѣрѣ а се десѣвїна ши а се префаче дѣнѣ касте, дѣнѣ корпорѣчнї, дѣнѣ цехїзрї плїне де спеѣиалїштї педанѣї. Кѣ ачѣста еарѣш нѣ вошѣ сѣ лѣздѣмѣ не ачѣї епѣчїклопедїштї сѣперѣчїалї, деспре карїї аѣ зісѣ мї се пареїесѣїїї, кѣ штїѣ ex omnibus aliquid, ex toto nihil. Ценїї знїверсалї сѣнѣт о парїтате; спеѣиалїштї сѣнѣт кѣдї вреї сѣ аї. Бѣрѣваѣї тарї дѣнѣ знеле спеѣиалїтѣдї, капачї дѣнѣсѣ де а прїчепе ши де а апрѣдѣї ши не аѣтеле, де ачештїа не треѣзескѣ. Даѣїне моделе де асѣменеа талантѣ. — Бѣрѣваѣїї де лїтере тѣ ворѣ прїчепе. —

G. B.

Мотївелѣ пѣнѣтрѣ ши дѣнѣ контра лѣі ѣ пересѣнѣсѣ де а се скріе орї де а нѣ се скріе ла капетѣлѣ кѣвїнтелорѣ зрѣмѣндѣ дѣнѣ консонантѣ.

(Дѣкѣїере дѣнѣ а. тр.)

§ 194. Кѣвїнтеле, ла каре нѣ деѣе аніпатѣ з дѣнѣ капетѣ.

Обс. а) Пропѣмеле арѣтѣтївѣ: чѣла, ачѣла, чѣста, ачѣста кѣ кѣвѣлѣтѣ дѣнѣпрезнабїлѣ, се дѣнѣпрезнѣ тотдѣзна прїп ѣ, прѣкѣм: чѣла 'мї дѣ. ачѣла 'ї дѣ, ачѣла 'ї mare (ачѣла е mare) чѣста 'дї адѣче, ачѣста 'лѣ бате, ачѣста 'ї бате (прѣ еї). — Деакѣ тотѣшї ачѣсте пропѣмеле дѣнѣнѣте де нѣше деклїнасіле ар венї ши фѣрѣ а, атѣнчї

се потъ скріе къ ъ, прекъмъ: ачелъ отъ коло, честъ отъ, ачестъ бърбатъ (в. ші § 193 ла 4 обс. съв с) деспре ачестъ провъме. — Дар зикъндъ ші скріндъ, d. e. чел отъ, фъръ а фі компъсъ къ препъсъл а, ар фі съ се іаіе тотдѣзна де артіклъ секъндаріъ.

Ценітивъл: честві, ачестві, честор, ачестор се въдъ а фі контраші дін честълві честілор, прекъм: знві, алтві, зпор, алтор, дн лок де: знвлві (дела знвл), алтвлві (дела алтвл), зпilor (дела зніі, провъме нефінітивъ), алцілор (дела алці). —

Дитр'ачесте ла ценітиві ші дативі пл. днкъ пзмаі дін датинъ се адазгъ ъ токмаі ка ла номіп. сінг. дар дитръ дитпрезнаре, орі кждъ стаъ ка кзвінте дін зрпъ деъъ съ аівъ а, прекъмъ: ачесторѣ оамені, бменілор ачестора, ачестора'е каселе ачесте; деці даръ ші аічі ценітиві се потъ скріе фъръ ъ.

б) Артіклі секъндарі ші пентръ ачеса днкъ пъ деъъ съ обтепаскъ ъ, ка съ ретжпъ ачеста пзмаі пентръ акъсатівъл върв. а провъмелві дитпрезлѣтивъ дін казса асемenea ростіреі, дар дїстїндереі пзмаі дитръ скріере, d. e. калъ мех траце віне, дар ал тъъ пъ траце; деці пентръ ачеса маі віне ар фі а'лз пзтрі маі віне, декътѣ а'лз тотъ вате. Еъ кзпоокъ пре чел маі онестъ отъ, че 'лз лавдъ тотъ дпсъл ш. а. Аша ар фі съ се дїстїнгъ дитръ скріере артіклі секъндарі ші дн пръл пл. ші дн ценъ. фам. де асемenea провъме дитпрезлѣтиве, каре аѣ тотъ ачелаші сънетъ дитръ ростіре, прекъмъ маі зпорѣ есте а догеніі пръчїі, декътѣ а іі (пре еі) дпвъда; аі пръчїлор пърїндї се дитгрїжескъ де кресчереа лоръ (дн локъ де: пърїндїі пръчїлор се дитгрїжескъ де кресчереа пръчїлор съ). — Маі зпоръ есте а'ші пкъжі фата, декътѣ а'і да дпвъцътъра кзвелїтѣ; аша ші алтеле: але тале а ле дпвъда, аш фаче (еъ) а'ші фаче; чеі въпї (пръчї), чеі въне

(мзіерї), че'ї дъ, че іі дъче, челе мзіерї, че ле фачї ш. а.

3. Ла кзвінте компъсе, дитръ каре чел дитжїъ стждъ сінгъръ а пѣтѣтъ прїмі пе ъ дн капътѣ, пентркъъ прїп ъ се поте ші с'а пѣтѣтъ дитпрезна ка атаре кзвжптъ дитпрезнавілъ; дар дитръ ачеаста компънере маі мѣлтѣ пъ се поте, ші еаръ, къ фїндъ ші не'нсемпнатъ, фаче ші кжтва дитпїедекаре дитръ леціндъ пещїндъ мѣрїці, къ дебе четїтѣ, аъ ба, пентркъъ акъма се афлъ дн мїжлокъ, еаръ пъ маі мѣлтѣ дн капътѣл кзвжптълві, прекъмъ: тотдѣзна, астфелї, алтфелї, кжтва, фїндкѣ, оптѣлгїерї ш. а. еаръ пъ: тотдѣзна, оптѣлгїерї шчл.; алта дпсъ е: патрѣлгїерї, авждъ дитрегъ пе ъ дитжїъ. —

4. Вервѣл: ам ка ажътѣтивъ (еар' пъ ка вервѣ де сїне дн тїмп, пре. дін модъл індїк.) дн тїмпзрї компъсе пепѣтждъ вені дн чева дитпрезнаре къ атаре кзвжптъ дитпрезлѣтивъ, каре тотдѣзна стъ дпайнтеа лві, прекъмъ: л'ам автѣ, автѣ л'ам, і ам фостѣ датѣ, фостѣ і ам датѣ, датѣ і ам фостѣ, пъ о ам възѣтѣ, пъ о ам фостѣ възѣтѣ, пъ і ам фостѣ възѣтѣ капра, пъ іі ам фостѣ възѣтѣ (пре еі) ш. а. — Прїп ачеста се фаче дїстїндере дн скріїндъ де вервѣл: амѣ, кждъ пъ е ажътѣтивѣ, прекъмъ: амѣ 'лз еъ ла міне (пре елз), амѣ'ці еъ де а мѣлцїмі? дн локъ де: амѣ еъ де а'ці мѣлцїмі, аветѣ ле пої? ш. а.

Акъсатівъл сінг. а провъмелві перс. дитпрезлѣтивъ де цълъ фем. (о каре пъ е алтѣ, декътѣ о прескъртаре дін: еа сѣѣ дін ачоаста днкъ маі таре скъртаре: а артіклъ секъндарїъ попъларї, прекъмъ: а мзіере, адекъ чеа мзіере, еаръ пъ дін: ъ, орї ѣъ (ѣлѣ, ѣпа) дъпъ кжмъ врес знїі, прекъм: 'лз е дін: елѣ а 3 перс. орї: ѣл, чел артіклъ секънд. попъл.) се пзне знеорї ші дн зрпа партїчїпїлві дела вервѣл прїчїпал, прекъмъ: ам възѣт'о (пре еа), пъ ам фостѣ възѣт'о ш. а., дар зржчосѣ есте а'лз пзле де-

odatъ ші painте, ші дп зрмъ adeкъ de doze
орі, прекъм: о ам възт'о, нъ о ам фостѣ възт'о ш. а.

а. Тотѣ дпн казса непосибилітѣиі de дп-
презнаре ачестъ вербъ ажъторіалѣ дп модълѣ
kondіціоналѣ н'аре ліпсѣ de з (фѣрѣ нѣмаі дп-
трѣ скріереа кѣ літере латіне ла 1. перс. сінг.)
прекъмѣ: еъ л'аш vedé, vedé л'аш еъ? елз л'ар
vedé, vedé л'ар елз? еъ л'аш фі фостѣ възтѣ,
еі л'ар фі фостѣ възтѣ, фостѣ л'ар фі еі възтѣ,
възтѣ л'ар фі еі фостѣ, възтѣ і ам фі еъ на-
съл, възтѣ о ам фі еъ ш. а. — Dar de мѣлте
орі пентрѣ скъртаре се лапѣдъ з аз дела парті-
чипіал вербълі прінчпал, аз дела партічипіал:
фостъ ка вербъ ажътѣтѣвѣ, прекъмѣ: възт' л'аш
фі еъ, фост' л'аш фі еъ възтѣ, ш. а.

Тотъ дпсъл пѣте прічене dіstіncіереа дп-
трѣ ачестъ: ар ка а 3. перс. а вербълі ажъ-
тѣтѣвѣ, ші вербъл дптрегѣ: аръ лат. ago; deчі
dіstіncіере еъ се факъ ші дптрѣ скріере.

5. Вербъл ажътѣтѣвѣ дп тімпзріле віітѣре:
vom, vor (пл.) тотъ дпн казса непзтпнѣі de а
се дппрезна кѣ пропъме перс. дппрезнѣтѣвѣ,
прекъмѣ: 'лз vom vedé, vedé 'лз vom, і vom
vedé оіле, іі vom vedé дп шкѣлъ, 'лз vom фі
възтѣ, фі 'лз vom възтѣ, възтѣ 'лз vom фі,
ne vor фі възтѣ ш. а.

Обс. Деакъ дп локъ de: vor попзлар
с'ар скріе: ор, асемenea нъ дебе скрісѣ кѣ з,
прекъмѣ: еі л'ор фі възтѣ, еле л'ор фі фостѣ
възтѣ, дп локъ de: еі 'лз vor фі възтѣ шчл.
— Dar нічі деакъ ла тімпзріле компѣс —
трекъте дпн mod. іndік. ла а 3. перс. пл. дп
локъ de ажъторіалѣ: аз с'ар скріе попзларѣ:
ор, прекъмѣ: еі л'ор мѣпкатѣ, еле л'ор фостѣ
мѣпкатѣ, дп локъ de: еі л'аз мѣпкатѣ шчл.

6. Дпнѣіа перс. сінг. ші а 3 пл. дела
вербъл сѣмѣ попзлар рѣзъматѣ: жс, дар апо-
строфатъ 'с дп стѣнга, пентрѣкъ разъмѣ ж аічі
се еласѣ, нъ дебе скрісѣ: сѣ (орі с' пропъме!)
нічі кѣ з дпсъмнатѣ, нічі не'ncemнатѣ (сѣ) дп

локъ de 'с; кѣчі сѣ кѣ з дптрегѣ е препъсе-
чне попзларѣ дп локъ de: сѣъ, еар сѣът сѣ
н'аібѣ локъ дп лімба rom. нічі ка препъсечне
сімплѣ, d. e. сѣът масѣ, дп лок de: сѣъ
масѣ; нічі ла компънере кѣ вербе, d. e. сѣът-
скріѣ дп локъ de: сѣъскріѣ ш. а., чі нѣмаі ка
адвербіѣ: de десѣътѣ, ші de аічі формата ал-
феліѣ de пропъсечне, прекъмѣ: de десѣътѣл
mesей; еар сѣътѣ е партіч. тімп. тр. дела вер-
бъл сѣгѣ. — 'е дарѣ нічі кѣндѣ нъ пѣте veni
дп дппрезнаре кѣ кѣвѣнт дппрезнѣтѣвѣ.

7. Препъсечніле термінате дп коп-
сонантѣ, прекъмѣ: дп, dпn, прпn, сѣъ. —
Адвербііле: кам, некъм (доарѣ с'ар пѣтѣ
зіче: некъм і елз). — Конжѣнкѣніле: вер,
ор (деакъ н'ар фі тотъші маі віне: орі) мѣ-
кар (стрѣпѣ) dar, еар (пентрѣ дппрезнаре
прімескѣ з: дарѣ, еарѣ). — Тѣте дпн казса
непзтпнѣі de дппрезнаре, прекъмѣ с'а арѣтатѣ
ші ла челедалте, нъ се потѣ скріе кѣ з дп
капѣтѣ. —

Paralelismu italo-romanu.

(Зрмаре.)

6. Din copilăria mea. (Dall' infanzia mia.)
7. Ochi cu densa n'am mai datu.
(I miei occhi più non incontrarono i suoi.)

Not e.

Versu 6. Copilaria, dela copil pruncu,
e vorba d'origina albanesa; Χοπίλι in limb'a alba-
nesa insemeaza copilu, si Χοπίλιε 3) copila; lim-
b'a greceasca moderna primi atare vorba: Κοπελιων
— Mea, fu in usu in limb'a ital. din alu 14 seculu
(numitu: „il Trecento“). — V. Fra Juittone in
canzona supracitata.

3) Vorb'a „copilu“ se vede a se fi formatu
din latinulu pupillus. Limb'a ital. are popillo—
pupillo. Si asia „popillo“ lesue a potutu deveni:
copilu. Albanesii a luat'o dela noi, precum alte
multe.

8. Timpulu greu ne a apesatu!
(Tempo greve ne ha oppresse.)
9. Dar de ar fi ori ce ar fi,
(Ma sia pure chechèsia).

N o t e.

Versu 7. Traducerea literala e: ochii cu densa n'am mai datu. Din su. Din latinulu ipsorum, dialectulu logudoresu facú ipsoro, si celu cagliaritanu in soru; limb'a romana din de ipsa a facutu densa, intr'acea italianii se ferira de a suroga lui p liter'a nasala. Mai inseamna piu (ital.) tocma ca may celu catalanu, nizzardu, tolosanu si anticu proventialu, dela latinulu magis.

Versu 8. Timp (ul, 4) articululu il (ital.) pospusu) ca si friulanulu timp; greu ca in dialectulu catalanu si piemontesu. Apesat; d'oara corespunde lui abbassato in intielesulu figuratu de umilitu, nimicitu, despre care vorbariulu dela Crusca registreaza exemple; adaugu apoi ca anticulu catalanu apesarar 5) inseamnă mestitiam afferre, totusi aci vorb'a romana indica: opresiune.

Versu 9. Dar, 6) ma; dela iliriculu da. Fi infinitivulu verbului a fi: latinesculu fieri, a fi infinitivulu; ar fi e conditionalu. Oserveze cumca infinitivulu cere ca sei preceada particea-u-a a, chiaru ca in limb'a englesa aceia to, au ca in cea albanesa me, corespunziendu nemtiescului zu si olandesului toe. Verbi in limb'a romana, ca in cele mai multe dialecte italiensesci, perdu silab'a finala re, carea e numa conservata candu infinitivulu se iá de sustantivu. Fire e: l'essere (ital.) a lauda lodare infinito (ital.): laudare, ilodare, la lode (ital.) etc.

4) Lu, dare nu ul e articulu in limb'a noastra; pentruca u din ul se tine de tulpina cuventului, d. e. codru, codru-lu. Asemenea se tine: u, din laudandu-me de tulpina, macarca nu suna in laudandu. Analogia dicteaza. —

5) Putere decisiva are aci cuventulu span. apesgar beschweren, drücken. Vedi Diez, etymologisches Wörterbuch der romanischen Sprachen, Bonn 1853, la cuventulu: peso, unde se afla mai multe etimologii.

6) Dare s'au dar' (nu: dar); se vede a purcede dela cuventulu piemont.: darè = dopo, carui-a se alatura celu comasou: darèe = da ultimo. Adaugu si pre celu celto-caledon.: deire = fine. —

10. Noi soriora totu vomu fi,
(Noi sorelle sempre saremo,)

11. Ca 'n noi dorulu nu mai tace;
(Chè in noi ricordo edesiderio non mai tace.)

N o t e.

Versu 10. Tot, pentru pururea. Vom fi; voim a fi. Limb'a romana face timpulu viitoriu cu ausiliarele a vré si infinitivulu dela verbulu conjugatu, ca in limbele germanice, ca in cea magiara, in cea greaca-moderna si in dialectele Reziei si Sardiniei meridionale: numa e diferentia intre semnificatiunea ausiliarelui, carele in limb'a nemtiasca e werden (a deveni), in cea danesa Skulle au ville, ca in cea englesa shall si will, a trebui si a vré, in cea magiara cu fogok, etc. dela fog (a prinde), in cea greaca cu ἔλα 7) a vré, a dori, in cea retica cu ausiliarele vegnir, si in cea cagliaritana cu hai (a avé).

Versu 11. Ca pentru che (ital.) Vechia forma italiana, vedi Nannucci, Analisi critica dei verbi italiani, Florentia 1843, p. 142, remasa la poporulu simplu din Italia inferioara. Asemenezese cu car celu francesu, cui ca alu romanu aci deplinu corespunde. Doru insemeaza desideriu, si de odata dulce si trista aducere aminte de o departare au despartire. Dorulu tierii è Seimweß germ. Dorulu parintiloru, aducere aminte de iubittii parinti ce nu sentu mai multu. In articululu citatu de Spettatore-le din 30. Settembre 1855, in carele dedei socoata de Doine-le lui Alesandri, pusei aceasta nota ce aflu de bine a

7) Limb'a romana posiede timpulu viitoriu in doue forme, adeca: voi face si facevoi. La antaia intemplanu se impreuna ausiliarele cu infinitivulu verbului conjugatu, ear' la a doua intemplanu stá proportiunea intorsa. Acestea forme ale limbei noastre din timpulu viitoriu se vedu a fi forte vechi, fiinduca se aflu si in dialectele Sardiniei. In dialectulu dela Cagliari, carele forneaza timpulu viitoriu cu verbulu ausiliaru: hai (habere) si infinitivulu verbului conjugatu, nu se contopescu amendoue verbele in una, ci timpulu presinte dela: hai stá inainte, parte cu, parte fara prepusetiunea: a; d. e. app' a bi, an: appu bi = vedrò ital.; has andai = andrai ital.; atata despre dialectulu cagliaritanu. E de insemnatu apoi ca dialectulu dela Logudoru face usu de amendoue formele, precum de cea cagliaritana, asia si de cea romana de comunu, carea din urma se face prin

12. Sangele apa nu se face.
(Sangue aqua non si fa.)

N o t e.

repetă: **Dor**u, vorba intraducivera în limbele romanze; vorb'a carea mai multu se apropie e cea portugesa **Saudade**. Nu e, io credu, din limbele slave, germanice au finice; nu e nici litvana, nici turca, nici albanesa. Doara e remasa dela Celtii bastarni, cari avura locuintia spre Dunarea de josu, pentruca în limb'a gaelica **Duraig**, dupa vorbăriulu dela societatea **Higlanders-loru** (Edimburgu 1828), însemneaza: **wish** (= a pofti, a dori), **incline**, **desire**. Cercari mai de parte nume facura a descoperi o mai buna etimologia, a fara daca va se se deduca dela latinesculu **dolor**, contrasu în limb'a portugesa în **dôr**. 8)

Versu 12. **Apa** pentru **acqua** (ital.) În vorbele derivate din limb'a latina în cea romana scimbarea lui **q** în **p**, dacă stă înainte lui **a**, e usuală; așa dicu ei patru, dela **quatuor**, păsima dela **quadagesima**. **Folosiasca** a însemna ce **Festu** despre aceasta dice: „**Alii osce quod ii quoque pector quatuor vocent.**“ În dialectulu **Lugodoru** (Sardinia) **q** se schimba în **b**, și dicu **bator** pentru **quatuor**. **Veadase** pentru acestu oieptu **Diez**, „**Grammatik der romanischen Sprachen.**“ Tom. I. **Bonn**, 1836. **Face**, forma verbala antica. **D. e.** în **Guido delle Colonne** se lege: „**Il sol stă alto e si face lumera**“; în **Fra Guittone** este despre aceasta esemplu în prosa: „**Face parlare muti.**“ **Lett.** 24, editiunea de **Roma**, 1745.

(Va urma.)

pospusetiunea **ausiliarelni**, contopindu amendoue vorbele; **adeca**: **hat fagher** și **fagherat**. Mai multe vechi lucruri limbistice se afla pre această insula pastrate pentru noi romanii. —

7) Acestu cuventu vine de a dreptulu dela lat. **dolor**; în dialectulu galicianu din Spania înca e: **door** = **dolor**. Aceasta etimologia se manifestéza prin geniulu limbéi noastre.

Unele escerpte *)

din istoria Literaturii romane de **D. Canonieu metropolitanu Timoteu Cipariu**.

SECLULU XVII.

Scrietori.

A. În Transilvania.

Scrietorii transilvani de în acestu seclu sunt prea pucini cunoscuti, și pentru că au fostu pote pucini, și pentru datina ce o aflăm și în cele alalte provincie, de a se retacé scrietorii, er' tipografii și correctorii de a se memorá foarte desu. Celi cei aflamu numiti, suntu:

IX. SILVESTRU ieromonachu, traducutoriulu **Noului Testamentu de Belgradu** de în a. 1648 **), în care cuventele mai rare se afla esplicate pre marginea pagineloru.

X. Popa IOANE dein **Vinti**, de una data și notariu sinodului mare, dein a carui pena avemu tiparite: **Sicriulu de auru**, **Cararea** pre scurtu, **Ciaslovetiu**, și **Molitvenicu** (sub **N, O, P, R**).

EDITIVNI.

- H.** **Evangelia** cu telcu, ed. 2. fol. **Belgradu** 1641.
- I.** **Catechis calvinescu**, ed. 1. — **Belgradu** 1642.
- K.** **Noulu Testamentu**, fol. **Belgradu** 1648.
- L.** **Psaltirea**, 4-o **Belgradu** 1651.
- M.** **Catechis**, ed. 2, 12-o **Belgradu** 1657.
- N.** **Sicriu de auru**, 4-o **abesiu** 1683.
- O.** **Carare** pre scurtu, 8-o **Belgradu** 1685.
- P.** **Ciaslovetiu**, 8-o **Belgradu** (1586).
- Q.** **Diaconariu**, 4-o **Belgradu** 1687.
- R.** **Molitvenicu**, 4-o **Belgradu** 1689.
- S.** **Ciaslovu**, **Sabinu** 1696.

*) Pentruca doritorii de s se face cunoscuti cu istoria literaturii noastre se-si póta intipui, catu tesauru se afla în **Chrestomathia** séu **Analectele**, cuestionate, despre care vorbiramu în **Numerii** mai din urma ai **Fóiei** an. trecut, mai scótemu pe sarite, de ici de cole, ceva din continuarea notiției literare, ce se afla la calcaiulu **Crestomatiei**, care se póte trage din **Blasiu** dela auctorulu cu 1 fr. 5 cr. mon. austriaca.

R.

) Vedi prefat. în **Anal. p. 84,

T, Kyriacodromion, fol. Belgradu 1699. *)
V. Diplome, 4-o Belgradu — scl. scl. (Vedi
Crestomatia.)

B. In Romania.

Scriptorii de in aceasta provincia se afla mai
desi de catu in Transilvania, macaru ca nece aici
nu se numescu toti. Er' celi ce iamu aflatu, sunt
urmatorii :

XI. MELETIE Macedoneanu, egumenulu mu-
nastirei Govora, antaniulu tipografu in Romania *);
a tradusu si tiparitu Cazani'a de Govora la 1642;
celu pucinu in pref. acolosi dice: ca insusi multe
ostenele adause si traducundu si tiparindu, Anal.
pag. 151.

XII. MELCHISEDECV, ieromonachu egume-
nulu munastirei dein Campu-lungu; a tradusu de-
in grecesce „Invetiaturi“ tiparite acolosi la 1642,
Anal. pag. 159.

XIII. DANIEL Andreiu Panonianu, monachu,
care cu ajutoriulu a doi greci dein Chio: Ignatiu
Petritzi ieromonacu, si Panteleimon Ligaridi, a
tradusu, si a compilatu Pravil'a cea mare dela
Tergovisce la a. 1652; Anal. p. 165.

XIV. THEODOSIV Vestemianu, Metropoli-
tulu Romaniei scl. scl.

XV. INOCENTIV, ieromonacu; a tradusu
partea romanésca dein Liturgi'a slov. rom. scl.

Scriptorii din Moldova si alte tieri (vedi i eara
in Crestomatia)

ИСТОРИИ ИЗБИТОРИ.

Баладъ.

Фрэнъ верде де стъжерѣ,
Сжита лѣпъ-і сѣсѣ не черѣ,
Дар' не дѣлѣ де кѣтрѣ вале
Фокѣлѣ арде 'н флатѣ mare.
Лѣпѣ фокѣ шедѣ треі пѣсторі;
Ші ворвекѣ де сѣрѣторі,
Ші 'н клѣдеце порѣ флорі,
Де-аѣ клѣсѣ пѣптрѣ сѣрорі, —

Къ-аѣ сѣрорі, ші-сѣ фрѣмошорѣ
Ка ші пѣсче порѣмѣорѣ, —
Ка-аѣ сѣрорі, ші-сѣ спрѣнтѣорѣ
Крѣдинѣосе, избѣорѣ!

Тоцѣрашѣ, пѣсторѣлѣ тѣпѣрѣ,
С'апѣка де-а зѣче 'н флѣрѣ, —
Флѣра ші сѣспѣна,
Дѣлѣлѣ де се мѣнѣна,
Вѣле де се вѣта,
Дорѣлѣ лѣи де-лѣ дешѣпта, —
Пѣрѣтѣ флѣрѣ-лѣ лѣса,
Кѣтрѣ фрѣцѣ аша грѣіа:
„Фрѣцѣлорѣ, фѣрѣцѣлорѣ!
„Дѣлѣ Флорѣ-аша мѣ дорѣ, —
„Де треі зѣде н'ам вѣзѣтѣ
„П'дѣпѣрѣлѣ мѣе чѣлѣ плѣкѣтѣ!
„Де-ацѣ ведѣ избѣта мѣа,
„Штѣлѣ, кѣ вѣ-ар плѣчѣ де еа,
„Е ка флорѣа дѣн грѣдѣнѣ,
„Е ка зѣа чѣа сѣпѣнѣ,
„Юкѣ еі сѣпѣтѣ дозе стѣле,
„Спрѣжчѣпѣле-і, корѣрѣле,
„Гѣра ка ла голѣшѣле,
„Ші грѣмѣзѣ-і кѣ тѣрѣле
„Сѣнѣлѣ еі кѣ дозе мѣре
„Нѣ маі потѣ де дорѣ, де еле,
„Ка ші Флорѣ н'афѣлі фѣта
„Де-аі кѣзѣта дѣн лѣмѣа лѣтѣ.

Ші клѣдѣцѣ-лѣ арѣпка,
Флѣрѣлѣ ші 'лѣ апѣка,
Флѣра, ші сѣспѣна
Дѣлѣлѣ де се мѣнѣна,
Оѣде де с' адѣна,
Дорѣлѣ лѣи де-лѣ аѣна.

Мѣі тѣ Тоцѣрѣ Тоцѣрашѣ,
Ах! вѣне те лѣдѣашѣ
Кѣ избѣта та дѣн сѣтѣ,
Дѣчѣ Іоан і-а кѣвѣпѣтѣтѣ:
„Де-ацѣ ведѣ избѣта мѣа,
„Штѣлѣ кѣ вѣ-ар плѣчѣ де еа,
„Кѣ се 'тѣракѣ дѣн тѣтѣсѣ
„Ші 'н тотѣ сѣтѣ-і маі аѣсѣ
„Кѣ-і ла сѣпѣлѣ кѣ тѣлѣрѣі
„Дѣкѣ дѣла мѣшіі сѣі,
„Апѣі арѣ 'н лѣдѣ-о пѣптрѣ
„Пѣл' ла тѣорѣте сѣ-цѣ аѣжѣнѣ,

*) T. S'a tiparitu sub metropolitulu Athanasiu
de Mich. Istvanovici.

**) Vedi Diss. de tipogr. p. 52 seq.

„Аре грапе, аре касъ
 „Нѣмаі мѣтъ-са-ї ла мѣсъ,
 „Ши де еа, нѣ м'оїѣ лѣса
 „Къ ме вре ши мѣтъ-са, —
 „Doda mea с'а мѣрїта
 „Къ нѣ поате-а ме зїта.

Не-хрїтъ 'н флхерѣ флзера,
 Ши де дорѣ се стѣмпера,
 Точерѣ і- с'апропіа
 Апої еї се мѣнѣгїа,
 Дар' де сѣпетѣ лѣпа ста
 Ши де сѣсѣ ла еї къѣта,
 Фоклѣ дорѣ се кам стѣнѣа
 Дорѣлѣ іер' се априндеа.

Мѣї тѣ Точерѣ ши Іонїцї!
 Ле грїа агѣнчї Цорїцї:
 „Маї тѣчецї, нѣ вѣ лѣздацї
 „Кѣчї ши алцї-сѣ дѣмѣрацї, —
 „Маї тѣчецї, нѣ вѣ мѣрїцї,
 „Кѣ ши алцї 'сѣ ферїцїцї.

Де-ацї ведѣ избїта теа,
 Дор' нѣ вї-ар пѣчѣ де еа.
 Нѣ е токма пре фрѣмбѣсъ,
 Дар' ла сѣфлетѣ кредїнчѣсъ,
 „Нѣ е токма-аша авѣтъ,
 „Дарѣ мїе мї пѣкѣтъ;
 „Тѣтъ зїа шеде-а касъ
 „Ши къмешї кѣсъ ла мѣсъ,
 „Кѣндѣ ле спѣлъ-ї сѣфлкатѣ
 „Ши 'нтр'о зї, мї ле ши гатѣ,
 „Тѣтъ зїа еа лѣкрѣтъ
 „Ши 'н де сѣрѣ лѣкрѣмѣтъ,
 „Кѣ де дорѣлѣ меѣ нѣ поте
 „Ка сѣ дѣрмѣ песте нѣпте.
 „Ши не къцї ам дѣнѣратѣ
 „Орї не къцї, не къцї дїн сатѣ,
 „Тоцї 'мї сїзлѣ, къ-ї де-оменїѣ,
 „Ши къ-мї фаче вѣкѣрїѣ,
 „Тоцї 'мї зїкѣ, къ дарѣлѣ меѣ,
 „Еа, е дела Дѣмнезеѣ.
 „Аша фѣтъ нѣ-ї дѣ лѣме,
 „Орї че-ацї вре вої де а-мї сїзпе,

„Сѣфлетѣ, ка еа, фѣтъ н'аре
 „Ши н'о даѣ не лѣмеа тарѣ.“

„Мѣї тѣ Точерѣ Точерашѣ,
 „Кѣ фрѣмсѣда те лѣздашї!
 „Ваї ш-амарѣ ши де фрѣмсѣцѣ,
 „Кѣчї еа пере дїн вїѣцѣ,
 „Ши избїта чѣа фрѣмбѣсъ
 „Кам арарѣ е кредїнчѣсъ,
 „Кѣчї е лѣмеа тїкѣлѣсъ,
 „Ши цї-о 'нпѣлъ, сѣѣ се 'нпѣлъ,
 „Ши къ тїмпѣ се фаче валѣ.

„Мѣї тѣ Іоне Іонелашѣ'
 „Кѣ авереа те лѣздашї, —
 „Ваї ш-амарѣ ши де авере,
 „Дѣкъ аста цї мѣере;
 „Кѣ мѣереа чѣа авѣтъ
 „Се маї фаче ши перѣѣтъ,
 „Ши де-о 'нтрѣвї, къ знде-а фостѣ,
 „Леѣа'цї сїзпе тотѣ де рѣстѣ!

Домнѣ сѣ фїї ши дѣмѣраѣ,
 Де нѣ ештї дѣдестѣлатѣ
 Кѣ мѣереа, маї дїн тѣте,
 Ештї ка рѣзлѣ пѣн' ла мѣрте, —
 Де-аї мѣере-адѣвѣратѣ,
 Аї дїн черїѣрї вѣнѣ платѣ,
 Кѣ атѣнѣа дѣ избїре
 Е черѣскѣ ферїѣре.

Точерашѣ агѣнчї тѣчеа,
 Дарѣ зеѣ, къ нѣ-ї кредеа,
 Кѣ не Флѣре о избїа,
 Орї че лѣмеа-ї маї ворвїа, — —
 Дарѣ Іон нїчї къ тѣчеа,
 Нїчї немїка къ зїчеа, —
 Чї дїн капѣ маї кълїна,
 Ши къ вѣнтѣлѣ сѣспїна!

Ат. М. М.